

si nolis dare gratis, offero usuras. Sed hoc nequaquam admittem, si alter non esset paratus ad mutuum dandum sub usuris; quia aliter, qui sic eum alliceret ad mutuandum, directè induceret ad peccandum. Notant autem *Salm. d. cap. 3. de Contr. n. 122.* quod requiratur major causa ad petendum mutuum ab eo, qui scitur non daturus, nisi sub usuris: requiritur saltem magna utilitas, ut supra.

78. — 5. Qui adjuvat usurarium tantum in numerandis pecuniis, scribendis rationibus, aut in deferendo pignore, potest excusari à peccato solà ratione famulatū; secùs verò si exigat usuras, quia exactio est cooperatio proximior ad peccatum usurarii, etiamsi amicabiliter exigat. Quod si exigeret per vim aut minas, non solum peccaret, sed insuper teneretur ad restitutionem; Vide dicenda lib. 3. n. 789.

6. Licet dare mutuum abusivo, si adsit causa, scilicet si aliter illi multum possit nocere. Ita apud *Croix n. 269. Azor. et Less.* qui tamen dicit, non excusare causam lucri etiā justi.

79. — 7. Probabilis licet petere Sacraenta a Sacerdote excommunicato tolerato; quia ipse tunc minimè peccat ea ministerando. *Tamb. lib. 5. cap. 1. §. 4. n. 40.* cum *Sanch. et Hurt.* contrà *Suar.* Vide dicenda lib. 7. n. 139.

Conveniunt etiam DD. licitum esse petere Sacraenta a Sacerdote, qui est in mortali, si adsit necessitas, aut notabilis utilitas. Sed dubium est, si utilitas non sit magna, an tunc liceat? Affirmant *Azor. Hurt. et Dian. ap. Croix lib. 2. n. 272.* Sed negandum cum *Croix*, juxta dicta n. 47, etiamsi Sacerdos sit paratus ad sacrilegè ministrandum.

80. — Volenti autem frangere jejunium, ubicumque inventiet cibos, licet eos præbere, dicendo conditionatè: *Si vis jam comedere, cœna apud me, ut dicunt Sporer de V. Præc. n. 48. et Less. l. 4. cap. 2. n. 24. cum Navar. Cajetan. ap. Viva de Præc. D. Qu. 10. art. 4. num. 6.* Ratio, quia peccatum tunc jam est interne patratum, nec impediri potest, ut supponitur. Sed huic opinioni nec acquiesco, et sequor *Salm. Tract. 21. cap. 8. num. 81. et Ronc. de Carit. cap. 6.* qui cum *Pal. Vasq. Dian. etc.* oppositum sentiunt, quia id in iis circumstantiis est objective malum, ad quod non licet cooperari nisi tantum permisivè, modò adsit causa gravis, juxta nostrum principium positum n. 47. vers. Secunda, et toties repetitum, nempe quod ad permitendum grave peccatum proximi, quod ille committet ex occasione à nobis præstiat, non sufficit, quod alter sit paratus ad peccandum, sed insuper requiritur gravis causa necessitatis, vel saltem utilitatis, quae nos deobliget a præcepto charitatis: Alioquin graviter peccamus tam contrà charitatem, quam contra virtutem, quae à proximo laeditur.

LIBER TERTIUS.

DE PRÆCEPTIS DECALOGI, ET ECCLESIAE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PRIMO PRÆCEPTO DECALOGI.

« HUJUS præcepti, prout est affirmativum, materia propria sunt actus virtutis Religionis. Est autem hæc Virtus moralis, quâ interior, et exterior cultus Deo debitus exhibetur. Actus ejus internus est animi submissio, quâ infinitam Dei excellentiam veneramur. Externus est, quo internum testamur, ut oratio, sacrificium, etc. de quibus vid. *Schol. 1. 2 et 3. parte.* Prout verò est negativum, prohibet vitia Religioni opposita: quæ quia opponuntur virtuti inter morales præcipuae, sunt peccata, post ea, quæ contra virtutes Theologicas committuntur, gravissima et ex genere suo mortalia. Sunt autem duplicitia: alia quæ opponuntur per excessum, ut Superstitione cum suis speciebus: alia per defectum, ut Irreligiositas cum suis. »

Ex hac igitur Religionis virtute tenemur ad orationem, quæ apud *S. Th. 2. 2. quæst. 83. art. 1.* definitur, ex Damasceno *Pettito decentium a Deo.* Et probabilis est orationem nobis esse necessariam necessitate mediæ cum *Suar.* *Laym. Bon. Azor. etc.* apud *Salm. Tract. 21. c. 9. n. 11. S. Thom. ibid. contrà Sylo. Led. Villal. etc.* qui putant, necessitate præcepti. Quando autem obliget præceptum orationis? *Salm. ibid. n. 29. cum Trull. et Villal. contrà alios,* censem obligare per se triplici tempore, scilicet in instanti usu rationis, in articulo mortis, semel saltem in anno. Dicitur per se: nam per accidens, certum est obligare, quando urget magna tentatio, quæ alias vinci nequeat: vel quando urget magna calamitas Populi, aut proximi. *Salm. loc. cit. n. 15.*

CAPUT I.

DE SUPERSTITIONE, ET SPECIEBUS EJUS.

DUBIUM I.

Quid sit, et Quotuplex?

1. Quid est Superstition? — 2. Quotuplex est Superstition? — 3. Quis committit Superstitionem falsi cultū? — 4. Quid superstitionis cultū superflui?

1. — « RESP. I. Supersticio est falsa religio, seu cultus vitirosus veri vel falsi Numinis. *Less.* Et convenit cum definitione communii ex *S. Thom.*, quâ dicit esse vitium, quod religioni opponitur secundum excessum. Dicit per excessum; non quòd Deus nimium coli possit, aut majore honore, quâm dignus sit: sed id intelligitur secundum circumstantias, eò quòd exhibeas cultum, vel quem non debes, vel eo modo quo non debes, vel illi cui non debes.

2. — « Resp. 2. Supersticio est duplex; Alia *cultus indebiti*, sive incongrui, quo verus Deus, sed modo indebito, colitur, tribuendo ei cultum *falsum*, et perniciosum, vel *superfluum*, qui nimis sit contra, vel præter Ecclesiæ consuetudinem, ac præscriptum. Alia est ratione *rei cultæ*, cùm scilicet cultus Deo debitus falso Deo, vel creaturæ defertur. Et hæc subdividitur in Idololatriam, Divinationem, et vanam observantiam; ad quam Magia vel revocatur, vel potius quartam ejus speciem constituit. *Laym.* l. 4. t. 10. c. 1. ex *S. Th.* quæst. 92. art. 2.

Ex quibus resolves:

3. — « I. Superstitionem *cultus falsi* committit, I. Qui Deo tunc offert cultum per cæremonias veteris legis, verbi gratiâ circumcisionem, immolationem agni, etc., quia hæc significant Christum adhuc venturum, et nondum venisse. II. Laicus, qui Deum colit tanquam publicus Minister Ecclesiæ, verb. gr. sacrificando, absolvendo. Quod semper esse mortale, docet *Suar. de rel.* l. 2. de *superstit.* c. 2. III. Is qui suâ auctoritate proponit aliqua facienda, tanquam ordinata ab Ecclesia ad Dei cultum. IV. Qui falsas Reliquias proponit; vel miraculum factum esse per aliquam imaginem; vel se habuisse has, vel illas revelationes, fingit sive ad faciendum lucrum, sive ad devotionem augendam. V. Qui, ut populum moveat, fingit miraculum aliquod, vel historiam reperi in Scripturâ Sacrâ, etc. Et hæc supersticio etsi sit de genere suo mortalitatis, quia prima veritati injuriam irrogat, et religionem fundat in mendaciis: sœpè tamen excusat ob ignorantiam, vel simplicitatem. *Less.* l. 1. c. 43. *Sanch.* 2. mor. c. 37. *Nao.* c. 12. *Laym.* loc. cit. *Bon. d. 3. q. 5. p. 1.*

4. — « 2. Supersticio *cultus superflui* est, v. g. I. Cæremonia audiendi Missam antè ortum solis cum certo numero, situ, ordine cereorum, vel Sacerdotis qui dicatur Joannes, vel qui habeat statutum Christi, etc. quia hic cultus est ex se ipso inanis, et ad spiritum excitandum inutilis. II. Jejunare die Dominicæ, cùm non jejunas alii diebus. (Quamvis ex c. *Sacerdos* 26. Qu. vetetur jejunare in die Dominicæ, ad extirpandam hæresim Manicheorum negantum Resurrectionem Christi Domini; qui tamen mortificationis causâ jejunaret, non peccaret, ne leviter quidem, ut ait *Viva* l. 2. Qu. 2. Art. 1. n. 3. ino mereretur, cùm talem hæresim jam Ecclesia aboleverit. Etsi *Salm. Tr.* 21. c. XI. num. 8. dicunt melius esse abstinere a talij jejunio; et ideo

» communiter docere. DD. quòd jejunium promissum in die Dominico possit in Sabbatho adimpleri. Et si quis vooverit jejunare per mensem, non teneri in die Dominicæ, nisi expressè intenderit.)* Item in Missâ contra rubricam plures formare cruces, pluriæ dicere *Alleluia*, dicere *Gloria*, vel *Credo* contrâ rubricas, alias que cæremonias demere, vel addere (etsi fiant ex devotione; hæc enim corrigenda est), quia sunt præter Ecclesiæ consuetudinem. Hæc tamen, et similia, bonâ intentione facta, veniam tantum sunt ordinariæ, ut docet *Tol. Less.* loc. cit. d. 1. Nav. et Laym. quia est materia levis, et actio ex se non mala, et multa excusat simplicitas. Quòd si tamen ex se mala esset, ut si rem furtivam offeras, turpia in Templo canas, ore vel organo notabiliter lascivam vel ad impuritatem provocantem vocem edas, est supersticio ferè mortalis, ut *Laym.* loc. cit. ex comm. »

DUBIUM II.

DE DIVINATIONE.

Quid, et quotuplex sit?

3. Quid est Divinatio? — 6. Alia est cum expressa invocatione dæmonis, alia cum tacitâ. — 7. An divinare sit semper peccatum mortale? — 8. Resolutio casuum. Quid sentiendum de Virgâ Divinatioriâ? — 9. An liceat divinare per somnia? — 10. An sit licta Astrologia, et qualis? — 11. An liceat adhibere sortem divinatoriam?

3. — « RESP. I. Divinatio est, cùm quis opem dæmonis tacite vel expressè invocat, ut noscat res contingentes et liberè futuras, aliterve occultas, et naturaliter incognoscibiles. Quæ si sint tales, quas solus Deus scire potest, involvitur tacita Idolatria, quod dæmoni tribuatur cultus divinus; si vero sint tales, quas Dæmon naturaliter scire potest (nam ex signis, aliisque modis occultissima quæque cognoscere potest, etiam plurimas hominum cogitationes, et res futuras, v. *Del.* l. 4. c. 2. q. 2. *Sanch.* 2. mor. c. 28.); nihilominus illicita est, eò quòd commercium habeatur cum Dei jurato hoste, quod importat quamdam proditionem, et apostasiam a Deo, ac fortè etiam (ut vult *Suar. contrâ Valent.*) superstitionem. Vid. *Laym.* c. 3. *Bon. p. 3. S. Th. 2. 2. qu. 5. art. 2.*

6. — « Resp. 2. Divinatio est duplex: una, in quâ est invocatio, vel pactum expressum cum dæmonie, et generali nomine dicitur Necromantia: ut, cum dæmon occulta docet per Pythones, arreptios, prestigias, per personas mortuorum, vel vivorum apparentium, aliave signa in aere, aquâ, igne, speculis: Alia est, in quâ tantum est invocatio, vel pactum tacitum, seu interpretativum, ut cùm ex lineamentis corporis, vocibus, garritu avium, et similibus, quibus se dæmon immiscere solet, queritur cognitione, ad quam ea sunt improportionata, *S. Thom.* quæst. 95. Cùm vero uliusque speciei variæ rursus sint spe-

» cies, eas h̄ic omitto, quòd secundum sententiam communiorum
» in genere moris non differant, nec specialem habeant malitiam,
» ideoque in Confessione non sit opus explicare, an v. gr. facta
» sit divinatio ex speculis, aere, mortuo, etc. Exprimendum
» tamen necessariò est, utrum invocatio, sive pactio expressa, an
» tacita intervenerit; quia, sive h̄ec moraliter inter se specie
» differant, sive non, notabiliter tamen mutant judicium Confes-
» sarii. * (*Melius, quia invocatio expressa s̄apē adjuncta habet*
» *alia peccata, scilicet h̄eresim, adorationem dæmonis, etc. Cate-*
» *rum probable est de se non esse obligationem explicandi, ut*
» *Salm. Tract. 21. c. 11. n. 20 et 30. cum Victor.*) * Vid. *Laym.*
» *loc. cit. Sanch. loc. cit. Less. l. c. disp. 5. Del. 4. dis. 4. c. 2.*
» *Bonac. q. 5. p. 4.* »

Divinatio per expressam dæmonis invocationem dicitur *Oracula*, si fiat per idola. *Necromantia* specialiter, si per apparentem mortuorum resuscitationem; nam generaliter *Necromantia* comprehendit alias etiā species Divinationis. *Oniromantia* si per somnia. *Præstigia*, si per factas figurās. *Haruspicina*, « si per signa in extis animalium: *Geomantia*, si per figuram in terrā. » *Hydromantia*, si per figuram in aquā. *Aeromantia*, in aere. » *Pyromantia*, in igne. »

Per tacitam verò invocationem dicitur *Astrologia*, si fiat per situs, et motus astrorum. *Auspiciūm*, per signa volucrum. *Auguriūm*, per signa animalium: *Omen*, si fiat per casum, ver. gr. per occursum funeris, etc. *Sortilegium*, si fiat ex sorte, ver. gr. ex apertitione libri, jactu taxilorum.

7. — « Resp. 3. Divinatio, quæ fit per actum expressum, et per quam dæmon exp̄essè invocatur, excusari non potest à mortali; eam verò, quæ fit per actum tantum implicitum, aliquando excusari a mortali quidam asserunt; videlicet tunc, cùm vel intercedit simplicitas, et ignorantia non crassa, neque affectata: vel fides certa non adhibetur, sed tantum timor quidam, aut suspicio concipitur eventus futuri. *Laym. l. 4. tract. 10. c. 3. Sanch. Less. Suar. Cajet. Bald. tract. 3. l. 4. d. 3. n. 2. etc.* eò quòd tunc superstitione verè non sit, cùm intentio non sit talis. Vid. *Suar. Less. Sanch. Laym. Cajet. Navarr. Sayr. Valent. et Tanner. d. 5. de rel. quæst. 7. disp. 1. n. 21. et dub. 2. n. 25.*

Ex dictis resolvuntur sequentes casus:

8. — « 1. Expressè censetur invocare, seu convenire, et pacatum facere cum dæmonе, qui vel verbis dæmonem invocat: vel saltem facto aliiquid usurpat, per quod scit, aut putat dæmonem cooperari.

2. Is verò tacite paciscitur, qui vanis, et naturaliter improportionatis utitur ad aliiquid cognoscendum vel efficiendum: nequè requiritur, ut dæmon aliquando pactus sit, se ad talis vani medii adhibitionem concursurum; eo enim ipso, quo quis vanitatibus iū utitur, dæmon se immiscet, licet præter inten-

tionem utentis sit eum invocare, ut docent *Suar. Less. et Sanch. ll. cc.*

3. Non excusatur a peccato, qui utendo talibus rebus, quas constat esse naturaliter impropotionatas, protestatur, se nullum cum dæmon commercium intendere, quia re ipsa facit contraria suam protestationem. Cūm enim nec Deus, nec Angeli boni talibus se immisceant, dæmon implicitè iūs invocatur, ut præter citatos docent *Laym. et Bonac. ll. cc.*

4. Neque is excusatur, qui talia media utilia credit propter experientias, quia has dæmon procurat, ut Homines paulatim illaqueat, et ad similia usurpanda inducat. Vid. *Sanch. 2. mor. c. 38.* * (*Cum Vito loc. cit. n. 3.*) *

Quæres, quid sentiendum de *Virgā Bifurcatā* vocatā *Divinatoria*, cuius conversione aliqui utuntur ad inveniendos thesauros in terra abditos, aquarum, aut metallorum venas, transpositos agrorum limites, et præsertim fures, ac homicidas? Usus hujus virgæ, aliqui Doctores Medici, et etiā Theologi conati sunt naturalē probare et innocentem; sed merito eum reprobat *Contin. Tourn. tom. 2. pag. 268. cum P. Malebr. P. Lebrum et aliis.* Ratio 1. quia, si talis Virga naturaliter in manu hominis movetur ac volvitur, intentio nihil conferre potest ad motum; Virga tamen remansit immota in manibus eorum, qui protestati sunt nolle aliquid superstitionis, de quo *P. Lebrum* plura exempla refert: moveri contraria cœpit in manibus aliorum, qui nullam præmisserunt protestationem. Ratio 2. Lapis constitutus pro limite agri nihil differt in materiâ ab alio lapide; ergo impossibile est, ut naturaliter Virga moveatur erga primum lapidem, et non erga secundum. Ratio 3. Quod agit physicè, nequit dirigi ab intentione hominis ad agendum vel non, sed positum in iisdem circumstantiis, eodem modo agit; At Virga *Divinatoria* movetur juxta mentem ferentis, ita ut si ille quærerit metalla, non aquam, Virga non moveatur cùm invenit aquam, sed tantum si invenit metalla, et sic contraria: patet igitur talem motum non posse esse naturale.

5. Si quis ab astris, somniis, similibusve, ita dependeat, ut omnes penè actiones suas et vitam juxta ea regulare velit, eum mortaliter peccare docent *Less. Suar. Sanch. loc. cit.* * (*idem Salm. c. 11. n. 64. cum Nav. Trull. et Pal.*) *

6. Ex talium observatione semel, atque iterum aliiquid omittere, ad quod alioqui sub mortali non teneris, veniale tantum esse censent *Cajet. et Arm. Vid. Somnium; Ut et subinde timere leviter, ne ita sit aut eveniat quod portendunt, ut notat Suar. sup. loc. cit.* * (*Idem dicunt Salm. dict. c. 11. n. 64.*) *

9. — Quæritur, an divinare futura per somnia, semper sit illud citum? Respondetur, si somnia sint certa, vel probabilius a Deo, possumus, imò tenemur eis credere, cùm Deus promiserit aliquando per somnia loqui, ut *N. 11. Per somnia loquar ad illum. Ita Salm. c. 11. n. 60. cum S. Thom. S. Greg. Niss. Suar. Less. etc.*

E converso grave peccatum esset credere somniis diabolicis, ut in cap. Episcopo. 26. qu. 5. *Salmant.* n. 66. cum *Laym.* *Less.* etc. Quandoque tamen potest homo rudit excusari a mortali ratione simplicitatis, vel quia solùm temuiter credit eisdem, ut benè adverfunt *Anacl. tract.* 5. D. 2. n. 22. et *Busemb.* mox infrà. Quid in dubio, an somnia sint a Deo, vel dæmone? Resp. si non constet certò, vel probabiliter somnia esse a Deo, non licet eis credere. Ita *Salm.* n. 61. cum *Suar.* *Less.* *Sanch.* *Pal.* etc. ac *Spor.* de 1. *Præc.* n. 19. ex comm. Ratio, quia Deus, cùm immitit somnia, simul etiā reddit hominem certum, vel ferè certum, quod ab ipso immititur. Pro regulâ autem discernendi, an somnia sint a Deo, vel a dæmone, observandum, an somnium impellat ad opus bonum, vel malum, aut præsumptuosum. Item, an post somnium homo se sentiat perturbatum, et minus promptum ad opera pietatis; vel alacrem, et promptum; tunc enim potest prudenter censere somnum esse a Deo. Ita *Elbel.* de 1. *Præcept.* n. 491. et *Anacl.* loc. cit. n. 23. ex communi. DD.

“ 7. Communiter, et ut plurimum in similibus, in quibus tacitum tantum est pactum, venialiter tantum peccari, docent consequenter Doctores suprà citati, et mox citandi: quia communiter ferè aliquid istorum intervenit, quæ a mortali excusare dicunt, ut v. gr. quod si fides integra non adhibetur. *Sanch.* loc. cit. n. 13. *Caj.* in summ. *Armil.* etc. Rectè tamen nota Delrio, esse semper rem valde periculosam, juxta illa suas actiones dirigere, etiā non credendo. Vid. *Sanch.* loc. cit.

“ 8. Licitæ est 1. *physiognomia*, quæ ex vultu, dispositione, et habitudine corporis, et membrorum: 2. *Chyromantia*, quæ ex lineis, et partibus manuum considerat temperiem corporis, imò etiā animi propensiones, et affectus probabiliter conjectat. *(*Idem Salm.* n. 73. et 74. cum *Azor.* *Bonac.* *Sanch.*) • 3. Item divinatio, quæ ex somniis conjectat hominis complexionem, et hinc affectiones animi diurnas. 4. Item alia, qua ex avium, piscium, aliorumque animalium voce, motu, aliisque actionibus naturales aliqui effectus prænuntiantur futuri ut plurimum, v. g. serenitas, pluvia, etc. 5. Astrologia naturalis, quæ effectus corporeos et naturales, ut ventos, eclipsim, fertilitatem, salubritatem, morbos, et similia prædictit, quæ ad medicinam, vel agriculturam conductunt; imò etiā, cum ex punto nativitatis, sive horoscopo probabiliter prædictit complexionem corporis, et affectiones animi. Quia hæc divinationes omnes naturales sunt, et mediis proportionatis utuntur. *Less.* l. 2. c. 43. d. 7.

10. — “ Alia est Astrologia Naturalis, quæ conjicit pluvias, tempestates, sterilitates terræ, et similia; et hæc non est illa citata, ut ait h̄c *Busemb.* cum *Salm.* Tract. 21. c. 11. n. 35. quamvis ut plurimum sit inutilis, et incerta. Alia est *Judiciaria*, quæ ex signis in astris prædictit futura contingentia, quæ pendunt ex hominum voluntate; et hæc, si fiat de persona particulari, illicta est, ut dicunt *Salm.* d. 1. n. 46. cum *Trull.* *Sanch.* *Salm.* etc. contra *Pal.* et *alios apud ipsum*; Etiamsi, non

ut certò, sed ut conjecturaliter seu probabiliter fiat, ex *Constit.* *Sixti V.* *Moderator Cæli*, anni 1586, ubi damnantur etiā illi qui id non certò affirmare audent, aut protestantur. Licitam autem esse censem si fiat in generali, puta si prænuntientur bella, seditiones, etc. Ita *Salm.* ibid. n. 48. ex *S. Thom.* Qui p. 1. qu. 115. art. 4. ad 3. sic loquitur: « Plures homines sequuntur passiones, ad quas cooperari possunt corpora celestia. Pauci autem sunt sapientes, qui hujusmodi passionibus resistant. Et ideo Astrologi ut in pluribus, vera possunt prædicere, et maximè in communis, non autem in speciali. »

Quæritur indè, an licita sit Astrologia, quæ prædictit ex horoscopo, et punto nativitatis inclinationes, temperamenta aliquius? Distingue, si prædictit ut certa, certò illicita est, cum omnia sint incerta. Ita *Salm.* dict. c. 11. n. 10. cum *Sanchez.* *Trullench.* *Suar.* et alii communiter; putant tamen esse tantum peccatum leve, ut n. 32. cum *Layman.* *Suarez.* *Sanchez* etc. contra *Fill.* et *Trull.* Si verò prædictit, ut tantum probabiliter, seu conjecturaliter, licita est, ut *Salm.* num 53. cum *S. Th.* *Suar.* *Pal.* *Bon.*

“ 9. Illicitæ verò sunt omnes prædictæ divinationes, si ex ijs aliquid nosci, aut prænuntiari intendatur circa ea, ad quæ proportionata non sunt, ut circa effectus contingentes, et liberos; aut quæ a Deo pendent; ut circà statum animæ, dona Gratiae, divitias, honores, fortunam, nuptias, statum vitae et similia, quorum electio voluntaria est, et a libera hominum voluntate pendent: itemque de rebus occultis, ut furto, thesauro abscondito. Vide *Less.* l. c. et *Bonac* d. 3. qu. 3. n. 11. *Suar.* *Sanch.* loc. cit. *Bon.* n. 11. ”

Prædicere futura contingentia libera conjecturaliter tantum ex signis avium etc. dicunt *Salm.* n. 98. in fine cum *Less.* *Pal.* *Sanchez.* *Fill.* etc. non esse illicitum: quia constellatio, quæ potest homines commovere ad bellum, potest etiā illa signa causare in avibus.

“ 10. Peccant, qui AEgyptios de fortuna consulunt, et quidem, si fiat cum firma fide, vel scandalio, etc. mortaliter: si verò causâ curiositatis, vel ritus, ut fit communiter, venialiter tantum. *Fill.* et *Sanch.*

“ 11. Superstitiosa est divinatio, quæ fit per sortes divinatorias, ad futurum, vel occultum aliquod cognoscendum, quasi sortibus vis aliqua divina insit, ut si quis v. g. ex taxilorum proiectione, et dispositione divinet, quis sit obtenturus victoriam, beneficium, etc. Idem ferè est de sortibus consultoriis, quibus inquiritur, quid in hac, vel illa re sit agendum. Dixi ferè, quia aliquando hæc licitæ sunt, quando causæ necessitas, et honestas exigit: aptiorque modus dubium vincendi non appetit: dummodo sicut præmissâ oratione cum debitâ reverentiâ; et indicium non expectetur, nisi a solo Deo: v. g. si quis hærens in bivio alter quoad viam se determinare non possit, vel si divino instinctu, aut jussu sicut; ut 1. *Reg.* 10. in electione Saulis contigit. *Fill.* *Sanch.* *Bon.* loc. cit.

LIB. III. TRACT. I. DE PRIMO PRÆC. DECALOGI. CAP. I.

12. Sortes divisoriae sine superstitione, et plerumque licite fieri possunt, sive ad honestum ludum, sive ad hæreditatis divisionem, sive ad litis compositionem, dummodo litigantes, qui æquale jus habent, consentiant, quia nihil aliud continent, quam contractum inter eos, qui ad aliquam rem jus habent, ut illius sit, cui sors obtigerit. Sic etiam si plures mortem meriti sint, nec expedit, omnes puniri, sorte definiri potest, quis ex iis sit occidens. Dixi plerumque: tum quia in electionibus Ecclesiasticis sunt illicitæ, ut Laym. l. 3. t. 4. et Bon., tum quia officia secularia non sorte, sed secundum personarum appetitudinem sunt dividenda, etsi inter plures æquè aptos, et dignos sorte agi possit. v. Less. c. 43.

Sortes in electionibus ad Officia secularia licitæ sunt, modo sint inter dignos. Sporer de 1. Præc. c. 9. n. 21. cum S. Th. q. 97. a. 8. Sanch. et comm. Quoad verò Officia, vel Beneficia Ecclesiastica vetantur c. Ecclesia de Sortilegiis. An autem talis electione sit nulla? Affirmant Panorm. et Villal. ap. Salm. c. 11. n. 91. Negant tamen Salm. n. 92. cum Suar. Sanch. Laym. etc. Et quidem probabilius, quia nullib[us] talis electio sanctitur invalida. Excipitur tamen sola electio Prælati habentis jurisdictionem ex c. Quià propter, de Elect.

11. — An liceat usus Sortium in decidendis litibus circa Officia, aut Beneficia Ecclesiastica? Affirmant Laym. Less. Host. Abb. etc. apud Salm. n. 85. Negant verò Felin. Farin. et Salm. n. 88. cum Suar. Sanch. etc. Et quidem verius, nam ex c. Ecclesia. Extra de Sortil. universè prohibetur electio Ecclesiastica per sortes. In casu nostro talis electio alterutrius ex litigantibus jam fieret per sortem saltem completivè. Hoc tamen licere dicunt Salm. ib. si hæc electio fieret auctoritate Judicis, quia tum vitatur periculum vitiosi ingressus, cum Judex habendo jurisdictionem ad collationem legitimum titulum conserat.

Ultimò notandum est ex Salm. ib. n. 95. cum S. Th. Suar. Pal. etc. quod sors divinatoria, etiamsi a Deo expectetur, tunc tantum licta sit, quando I. Adsit urgens necessitas salutis. II. Divina non convertantur ad terrena negotia. III. Non mittatur sors in quibuscumque electionibus Ecclesiasticis, quæ fieri debent instinctu Spiritus Sancti. Hinc raro lictam esse dicunt Salmant. d. n. 95.

13. Potest excusari a superstitione, qui modo illico futura se velle divinare ostendit joci causâ. Ratio est, quia non est actus superstitosus nec affectatio cognitionis Dei propriæ, sed tantum vanitas aliqua. Suar. et Sanchez. Reg. l. 17. n. 170. * (Cum Salm. dict. c. 11. n. 38. Modò credit illa esse falsa.) *

DUBIUM III.

Quid, et quotuplex sit Idololatria?

12. — « RESP. 1. Ea est, quando tribuitur honor creaturæ, sicut Deo. S. Thom. quest. 94. a 1. Id verò fit, ut docet Less. 2

c. 43. non tantum sacrificio, sed etiam quovis signo honoris, quo quis creaturæ, tanquam Deo, se submittere intendit, v. gr. genuflexione, suffitu, detectione capitis ad statuam Jovis. »

13. — « Resp. 2. Idololatria est duplex: alia *Materialis*, sive simulata, ut cum quis sine interno affectu, ex metu mortis, cultum idolo exhibet. Alia *Formalis*, ac propria, vel perfecta, ut cum quis adorat idolum, quod ex infidelitate putat esse Deum; vel imperfecta, cum quis vel ex odio Dei, vel ex affectu aliquid a dæmone, aliave creatura obtinendi, ipsi, quasi Deo, cultum desert. Laym. loc. cit. ex S. Aug. et S. Th.

Unde resolvetur:

« 1. Idololatria aliquando conjungitur cum infidelitate, vel hæresi, cum scilicet creatura adorata in intellectu habetur pro Deo, aliquando non.

« 2. Idololatria etiam materialis, et facta est grave et mortale peccatum: quia est saltem mendacium perniciosum, et contraria religionem; sæpè etiam contraria confessionem Fidei externam San. l. 1. c. 37. n. 21. Azor. 1. p. l. 9. c. 11.

« 3. Idololatria imperfecta ob malitiam voluntatis est peccatum gravius, quam perfecta. Vid. Laym. l. 4. t. 10. c. 2. Sanch. lib. 1. »

DUBIUM IV.

Quid, et quotuplex sit vana observantia, et unde colligatur?

14. Quæ sit vana Observantia? Et quotuplex? — 15. An sit culpa gravis? — 16. Quomodo cognosci possit? — 17. Resolutio casuum.

— 18. An detur et licita sit virtus in iis qui vocantur Salvatores?

— 19. An arcendi qui faciunt mira supernaturalia? — 20. Quid in dubio presumendum? — 21. An liceant Ensalmi? — 22. An detur Fascinatio naturalis?

14. — « RESP. 1. Ea est superstitione, qua medio aliquo improportionato, et a Deo non instituto procuratur aliquis effectus v. gr. sanitas, scientia, etc. S. Thom. 2. 2. quest. 69. art. 1. Bon. et alii. Differt autem a divinatione: quod hæc tantum ordinatur ad occultorum cognitionem; illa vero ad effectum exterritum. Convenit cum eadem, quod utraque nitatur pacto dæmonis, eique tribuat perfectionem propriam Dei. Unde quæ de divinatione dicta sunt, proportionaliter huic accommodari debent.

« Resp. 2. Dividitur 1. sicut divinatio in eam, quæ ex pacto expresso cum dæmonie, et in eam, quæ ex implicito pacto procedit. 2. Dividitur communiter in quatuor species. *Prima* dicitur *Ars notoria*, quæ inspectione certarum figurarum, vel certo alio jejunio, oratione, etc. uititur ad scientiam repente ac sine labore acquirendam, ut faciunt Anabaptistæ. *Secunda* dicitur *Magia* (quod nomen alioqui generale est), quæ versatur circa

» corpora variè immutanda, aliosque effectus miro. *Tertia* est
» *Observatio eventum*, qua ex consideratione alicujus eventū
» conjicitur, quid sit futurum; ut v. gr. si ex eo, quod casu oc-
» currat vulpes, canis, aut cadaver, certa imminere credat, et
» inde actiones suas moderetur. *Quarta* dicitur *Observatio sani-
» tatum*, cum adhibentur quædam signa, orationes, certus nu-
» merus crucium, sacra verba, etc. velut necessaria, et efficacia
» ad pellendos morbos. Idem est de gestione Reliquiarum cum
» vana circumstantia, v. gr. in tali capsā, tot diebus, cum tali
» herba, etc. *Sanch. c. 40. n. 11. Fill. t. 14. c. 6. n. 157.*

13. — « *Resp. 3.* Vana observantia, sicut divinatio, est pecca-

» tum mortale ex genere suo. Ratio est, tum quia tribuit hono-
» rem divinum creaturæ, expectando ab ea, quod a solo Deo
» expectari debet: tum quia nititur pacto cum dæmonie. *Less.*
» *Bon. quæst. 5. part. 4. et alii.* Nec potest excusari a mortali
» ex parvitate materiæ, quia simpliciter, et omni materia usur-
» patur cognitio, aut virtus Dei propria. Aliud tamen fieri pos-
» se, ut non sit mortale, docent *Auct. sup. cit. dub. 2. resp. 3.*
» **1.** Ratione ignorantiae, si pactum sit implicitum tantum. **2.** Si
» non adhibeat fides, licet timeatur ita esse vel futurum. Vide
» dicta de divinatione *n. 8. casu 7. et Less. dub. 8. n. 53 et 66.*

16. — « *Resp. 4.* Vana observantia cognosci potest. **1.** Ex insuf-
» ficientiâ cause adhibitæ ad effectum; si numerum nec habeat
» naturalem virtutem, nec de supernaturali legitime constet.
» **2.** Ex adjunctione falsæ, vel vanæ circumstantiæ, ut v. g., si
» flagellatio fieri debeat certâ horâ, numero, manu, flagro serico;
» si nomina adhibeantur ignota vel characteres peregrini, verba
» falsa, vel apocrypha, v. gr. Christum habuisse febres, vel spas-
» mum, etc. Item, si ponatur vis in modo scribendi, v. g. Evan-
» gelii S. Joannis a Virgine, oriente sole, etc. **3.** Si effectus
» statim evanescat, etc. *Delrio l. 2. quæst. 5. Sanch. c. 40. n. 43.*

Ex dictis resolves:

17. — « **1.** Superstitiosum est: **1.** Sumere aliquam potionem,
» vel bolum, vel quidvis aliud usurpare ad scientiam aliquam
» subito acquirendam. **2.** Gestare amuleta, ligaturas, involucra
» falsis characteribus consignata contrâ vulnera, vel subitam
» mortem, ne possint laedi, vel ne sanguis effluat, vel ad conci-
» liandam invisibilitatem, impenetrabilitatem, amorem, fortu-
» nam, nocimenta et maleficia. **3.** Ex casu fortuito conjicere de
» eventu, v. g. sibi aliquid boni, vel mali eventurum, ut si manæ
» egrediens pedem offendat, ideoque domum regrediatur, timens
» aliquid infasti. **4.** Dies aliquos habere, tanquam faustos, ali-
» quois vero infastos, ideoque negotium omittere, v. gr. die Ve-
» neris nolle unguis præscindere. **5.** Fœminarum carminaticum
» benedictiones, et preces ad morbum depellendum adhibere.
» **6.** Projicere statuam alicujus Sancti in flumen, ut pluat. **7.** Si
» putentur Missæ non prodesse Defunctis, nisi legantur septem,
» cum septem certi coloris candelis, et septem eleemosynis.

» **8.** Si unguento armario, quo gladius inungitur, absens curetur.
» **9.** Si certo festo, v. g. S. Joannis, certæ adhibentur orationes,
» vel festo S. Mathiæ hederæ folia aquis imponantur, ut cognos-
» catur, cui debeant nubere. **10.** Si quibusdam precibus, imagi-
» nibus, aut characteribus, aut crucibus tribuatur certa, et in-
» fallibilis vis, v. g. evadendi ab hoste, expellendi morbos, non
» moriendo sine prævia Confessione, non incidendi in infortu-
» niis, etc. Aliud tamen est ea per orationes petere ac sperare.
» *Delr. l. 3. p. 2. resol. 4. sect. 7. Suar. c. 15. Less. c. 4. d. 3.*
» *Sanch. n. 34 et 37. Fill. n. 150.*

» **2.** Superstitiosum non est: **1.** Observare lunam, aut tempora
» aptiora colligendis herbis (v. g. die S. Joannis Baptiste),
» purgandis corporibus, cædendis arboribus, etc. **2.** Verba sacræ
» Scripturæ, vel Reliquias gestare ad Dei tantum honorem, et
» sine dictis vanitatibus. **3.** Circâ Templum alicujus certi Sancti
» ter jumentum circumducere; die alicujus certi Sancti equis
» venam secare, si scilicet hæc fiant, ut major devotio excitetur,
» et effectus Sanctorum meritis adscribatur. Aliud tamen esset,
» si putarentur tales circumstantiæ infallibilis, aut planè neces-
» sariæ, aut per se efficaces. Vid. *Nao. in man. c. 11.* Addit
» *Laym. ex Caj.* si homines rudes bonâ fide, et ex devotione ali-
» quem ritum ab Ecclesia non receptum observent, aliquando in
» sua simplicitate relinquendos, dum difficuler abducantur ab
» eo, quod bonâ fide a suis majoribus acceperunt. **4.** Nec dam-
» nandæ quædam devotiones, quas vocant novendiales, v. g.
» novem, vel ad exemplum S. Gregorii triginta, vel alium cer-
» tum numerum Sacrorum celebrare, cum certo numero et
» magnitudine candelarum, et similia, si fiant in memoriam ali-
» cujus mysterii, v. g. novem mensium, quibus Christus fuit in
» utero, vel quinque vulnerum, etc. Esset tamen superstitionis,
» credere eas preces non prodesse in majore, vel minore nume-
» ro. **5.** Multi exusant etiâ eos, qui sanant morsos a rabido
» cane, quid putent illos ad hoc habere gratiam gratis datam: et
» sic tenent *Nao. in man. c. 11.* Vid. *Sanch. Laym. Bon. ll. cc.*

18. — Quæstio est, an detur, et sit licita virtus (vocata magia
» naturalis) in aliquibus vocatis *Salvatores*, qui medentur quibusdam
» morbis signo Crucis, aut verbis Sacris, aut inhiatione? Af-
» firmant *Azor. et alii ap. Salm. Tract. 21. c. 11. n. 113.* et dicunt
» dari tunc virtutem naturalem. Alii *n. 114* dicunt non dari talem
» virtutem neque naturalem, neque gratis datam. *Salm. tamen ex*
» *n. 116. cum Delrio, Nao. Vill. Trull. Pal. Hurt. et aliis: item*
» *Sanch. Dec. l. 2. c. 40. a n. 27. Suar. de Relig. tr. 3. l. 2. c. 15.*
» *n. 25. et Less. l. 2. c. 43. n. 63.* probabiliter dicunt dari in ali-
» quibus hanc virtutem, sicuti notum est Reges Gallos sanare
» Strumas (ut agnoscit. *S. Th. cum Bonif. VIII. in Canoniz.*
» *S. Lud.*) et Reges Hispanos sanare Scrophias. Hanc virtutem
» tamen aiunt non esse naturalem (etsi hoc aliquibus gravibus
» DD. satis probabile videtur): nam alias omnes homines ejusdem
» temperamenti eamdem virtutem haberent; sed esse gratis datam

a Deo ad bonum publicum, juxta Apost. I. ad Cor. 12. 9. *Alii gratia sanitatum, etc.*

Hic autem notandum illud quod invenitur in *Martyrologio Romano* annotatum sub die 5 *Martii* de miraculosa sanatione a morsibus serpentium eorum, qui credentes januam Templi S. Phocæ Martyris, invocatæ ipsius intercessione, attigerint; « Antiochiae (verba Martyrologii) Natalis S. Phocæ Martyris, » qui post multas, quas pro nomine Redemptoris passus est in- » jurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphaverit, hodie » quoque Populis eo miraculo declaratur, quod si quispiam a » serpente morsus fuerit, ut januam Basilicæ Martyris credens » attigerit, confessim evacuatâ virtute veneni sanatur. »

19. — Benè verò advertunt iidem *Salm.* arcendos esse, qui carbones contrectant: Qui halitu fornacem tepefaciunt, vel hominem occidunt: Qui madidi vino sanant: Qui, adstante alio Salvatore, virtutem amittunt: Qui talem virtutem ab alio discunt: Qui dicit talem habere virtutem, qui natus est die festa Paraseves, vel quia est septimus filius (sed in isto *Viva* dicit posse dari aliquam virtutem naturalem): Qui certis verbis uitetur, quibus credit inesse virtutem, cum gratia confertur persona, non autem verbis et signis. Ita *Salm.* n. 118. cum *Suarez*, *Sanch.* *Del Rio*, *Pal. Hurt.* etc.

20. — Advertunt etiam, quod in dubio præsumendum sit aliquis effectus potius provenire a causa naturali, quam a superstitione. Ita *Spor.* de I. *Præc.* c. 9. n. 31. cum *S. Aug.* *Sanch.* *Laym.* *Elbel* n. 591. *Croix* l. 3. p. 1. n. 28. et *Salm.* *Tract.* 21. c. 11. n. 112. cum *S. Th.* qui docet 2. 2. q. 60. art. 4. in corp. « Ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debe- » mus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando, » quod dubium est. » Recet tamen consulunt *AA.* cit. ut tunc præmittatur protestatio, nolendi effectum, si aliqua superstitione subsit. Si vero certè probabiliter constet rem nullam habere vim naturalem ad aliquem effectum, in dubio censemur potius provenire a dæmone, quam a Deo, cum divina promissio de illo non habeatur, ut docet *Sanch.* *Dec.* lib. 2. c. 40. n. 2. cum *Gersone*, et *Spor.* n. 33. cum *S. Thom.* 1. 2. *quæst.* 96. art. 2. An autem liceat usus pulveris *sympathici*? Respondet *Elbel* n. 516. doctores satis communiter negare, quia incredibile videtur qualitates hujus pulveris in distans habere vim operandi; unde *Elbel* censemt hujusmodi usum non facile approbadum. Attamen in casu urgenti permitti posse, modo vulneratus non nimium distet, v. gr. ultra 300 passus; et modo protestatio præmittatur. Ratio, quia probabile est dari *actionem in distans*. Certum valde probabiliter mihi videtur hoc esse licitum, si talis pulvis non in magna distantia applicetur; ducor ex iis quæ dicit celebris Philosophus Purchotius in suis *Instit. Phil.* t. 2. part. 1. *Physic.* sect. 5. c. 11. ubi sic ait: « Pulvis vitrioli calcinati, qui syn- » pathicus appellatur, in sanguinem è vulnere recens emissum » injectus, ipsi vulneri aliquot passibus remoto mederi, ac san-

» guinem sistere observatur. Id verò aliter fieri non concipitur, » quam per profluvium substantiale, sive per spiritus vitrioli, » qui calentibus adhuc sanguinis particulis admixti, ad vulnus, » unde expressus est sanguis, feruntur, et tanquam cunei quidam » apertos meatus, quibus effluit sanguis, penitus obstruunt. » Ungere autem in distans gladium adhuc calentem sanguine vul- » nerati, superstiosum esse ait *Croix* n. 29. cum *Burg.* et asserit » commune. Sed ex eadem ratione, ut supra, probabiliter id etiam permittit *Spor.* loc. cit. Adhuc enim in dubio, an effectus pro- » veniat a causâ naturali, jam diximus ex communissima DD. su- » persitiousum non esse illum procurare, saltem protestatione præmissâ.

Quando autem adhibentur aliqua signa Crucis, vel tot Pa- » ter, etc. in dubio, an adsit ibi aliqua supersticio, *Less.* l. 2. c. 45. n. 26. ea permittit, præmissâ expressâ protestatione. Consentient *Spor.* n. 34. et *Tamb.* lib. 2. c. 6. §. 1. n. 12. si urgeat notabilis necessitas. Damnat verò *Spor.* c. 9. n. 32. cum *communi*, tan- » quam superstiosum regulariter, certis festis, horis, etc. herbas, aut fructus colligere, nisi circumstantia temporis conferat ad herbarum virtutem, ut in vere, æquinoctio, etc. Damnat etiam *Sporer* n. 28. circumducere equos per Tempora Sanctorum, nisi expectetur effectus per merita illorum; unde ait, quod ubi adest hujusmodi consuetudo, ipsa sit abroganda; at si non possit sine offensa Populi auferri, saltem ipse docendus est, quo animo id faciendum.

« 3. Non est illicitum uti virtute rei naturalis, quæ per super- » stitionem cognita est, modò ejus observatio, aut operatio non » pendeat ab ope dæmonis. Ratio est, quia licet illa cognitio male » parta sit, peccatum tamen transit, neque virtus naturalis ex eo » quidquam mali contraxit. Vid. *Sanch.* 2. mor. c. 38. *Bon.* q. 5. » p. 4. *Laym.* l. c. t. 10. c. 4. »

21. — Quid de *Ensalmis*? *Ensalmus* dicitur, quia communiter ex verbis Psalmarum componitur, et ordinatur ad morbos sanandos. Si *Ensalmus* est *Invocationis*, scilicet petens salutem a Deo, quin credatur infallibiliter effectus, licitus est. Secus si sit *Constitutio*s, scilicet si ei tribuatur virtus infallibilis. Ita *Salm.* Tr. 21. c. 11. n. 124. et 125. cum *Navar.* *Azor.* *Bon.* *S. Anton* *Suar.* Sanè autem illicitus est *Ensalmus* (ut docet *S. Th.* 2. 2 q. 96. a. 4.), si in eo invocetur indirectè dæmon, aut nomen inutitatum Angelorum; vel si ei falsa, aut vana miscantur, vel adhibeat certus modus scribendi, preferendi, etc.

22. — An detur naturalis *Fascinatio*? Affirmant *Salm.* n. 104. cum *S. Th.* 1. p. q. 117. art. 3. ad 2. qui dicit: « Oculi autem » inficiunt aerem continuum usque ad determinatum spatium. » Hinc dicunt *Salm.* n. 138. quod talis, qui in se experitur hanc pestiferam qualitatem, tenetur abstinere a nimio consortio hominum non necessario, vel oculos declinare. Dicunt verò n. 133. contra *Azor.* l. 9. c. 25. superstiosam esse fascinationem vulga- » rem, quæ a vulgo creditur, scilicet quod aspicientes invido animo

noceant; et ideo tanquam superstitionis vetanda esse oscilla, seu turpicula, quæ contrā fascinations imponuntur. Sed si adhibentur adversus fascinationem naturalem, ut supra, nescio cur illa sint tam rigorosè damnanda, unde enim certo appareat, quod dicta oscilla nullam naturaliter virtutem habeant ad illum malignum effluvium medendum? Consentit mihi Spor. de 1. præc. c. 9. n. 31. qui, ut supra retulimus, ait in dubio prudenti, an res applicanda habeat vim naturalem, quod licet possit adhiberi, cum communissima DD. ex S. Aug. Tantò magis, quia communiter eis certa fides non præstatur.

DUBIUM V.

Quid sit Maleficium, et quomodo possit tolli?

23. Quid, et quotuplex Maleficium? — 24. Quæ remedia liceat adhibere contra Maleficium? — 25. An liceat petere a maleficio parato, ut tollat maleficium cum alio? Et an in dubio, num sciat modum licitum solvendi? — 26. Quid de Strigibus? — 27. Quam excommunicationem incurvant Malefici? — 28. Quomodo Confessorius se gerere debeat cum Magis et Malefici?

23. — « RESP. 1. Maleficium est vis nocendi aliis, ex pacto et cooperatione dæmonis. Differt a Magia, quod hæc intendat facere mira, illud autem dirigatur ad nocendum. Tol. lib. 4. cap. 10. Fill. t. 24. cap. 8. q. 1.

« Resp. 2. Maleficium aliud dicitur *Amatorium*, seu *Philtrum*, cuius usus est ad carnalem amorem, vel odium excitandum, dæmone hominisphantiam commovente, nihil tamen agente in voluntatem. Unde patet, si maleficio sic infecti labantur, eos verè peccare; quia libertas non aufertur. Aliud dicitur *Veneficium*, quo alicui personæ vel ejus bonisdamnum infertur. Fill. loc. cit. n. 183. Azor. t. 1. l. 9. c. 16.

24. — « Resp. 3. Contra maleficium uti licet 1. Remediis petitis ex medicina. *(*Plures enim herboe, ut ruta, salvia, etc. contra maleficia naturaliter prossunt, quia virtute naturali corrugant pravos humores, ope dæmonis commotos: non vero licet uti virga lupi, pulvere asperso corpori, etc., et similibus, quæ naturaliter conferre nequeunt ad sedandos humores.* Vid. Salm. c. 11. n. 143 et 135.) * 2. Exorcismis et Sacramentis Ecclesie, peregrinationibus, invocationibus Sanctorum, etc. 3. Destructione signorum, per quæ dæmon nocet, absque tamen alio maleficio: *Nazar.* et communiter alii. *(*Est commune etiam ap. Salm. cap. 11. n. 158.*) *

« 4. Si maleficus licto modo potest maleficium tollere, licet eum ad id accersere, rogare, immo etiam pecuniâ inducere, vel verberibus aut tormentis cogere (nontamen interficere) si non lit. Lugo, Diana part. 8. t. 7. R. 53. Idque, etiamsi constet, eum id facturum per novum maleficium, sicuti ex causa licet ab usurario petere mutuum ad usuram. Ratio est, quia cum ha-

beam jus petendi, quod ab illo rectè præstari potest, et est in differens, imputabitur illius malitiæ si id malè faciat. *(Ita Salm. ibid. n. 154. cum Pal. Suar. etc. contrà Cajet.) * Vid. Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 94. n. 11. Fill. n. 192. Les. lib. 2. cap. 44. d. 6. contrà Delrium. 5. Licet etiam contrarium signum positivum apponere, ex se tamen honestum: v. gr. si dæmon esset pactus cum malefico, se tandem nocitum, quandiu maleficatus se cruce non signaret, aut lavaret corpus (nam plerumque fit cum tali aliqua conditione, v. gr. ut tandem duret, quandiu manet aliqua ligatura, aut res aliqua certo loco defossa), licebit illi se signare, lavare, etc. Suar. Less. lib. 2. c. 44. n. 45. *(Ita etiam Elbel n. 534. Salm. n. 161. Sanch. Pal. Trull. etc.) * Ratio est, quia non est intentio positiva recuperandi sanitatem eo medio, sed tantum tollendi signum, et dissolvendi pactum cum dæmoni. Unde ulterius patet, licere repercutere sagam, quæ te tetigit; eā enim repercussa solet noxa cessare: ut habet Lessius l. c. et Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 95 et 96. 6. Si maleficus non potest tollere maleficium, nisi per novum, non licet eum ad id inducere, quia id esset inducere ad peccatum, et actui intrinsecè malo cooperari, Suar. Sanch. Less. etc. ll. cc. 7. Si dubitetur, an possit sine maleficio novo tollere, non licet ab eo petere, ut habet Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4. n. 9. Sanch. et Suar., quia est periculum peccandi. Facilius autem præsumi potest, eum qui signa posuit, posse ea sinè novo maleficio destruere, quam eum, qui non posuit. Unde, si hic suam operam offerat, priùs erit examinedinus modo solvendi. Vid. Laym. hīc, Bon. disp. 3. q. 5. p. 5.

23. — Quæritur 1. An liceat petere a Maleficio parato, ut maleficium cum alio maleficio tollat? Affirmant Angel. et Aureol. apud Salm. c. 11. n. 146. sicut dicunt etiam licere ad propriam utilitatem petere Sacraenta a Sacerdote sacrilego. Sed tenenda est negativa sententia cum Less. lib. 2. cap. 44. n. 35. et Salm. n. 134. cum S. Th. et pluribus. Ratio, quia Sacerdos sacrilegus potest ministrare Sacraenta non sacrilegè. Sed Maleficus nequit confidere maleficium sinè dæmonis cooperatione, quod est intrinsecè malum, nec officit illum esse ad id paratum, juxta dicta. lib. 2. n. 47.

Quæritur 2. Utrum liceat petere a Mago solutionem maleficii in dubio, an sciat vel ne modum licitum solvendi? Certum est licere, si constet quod magus modum licitum non ignoret, etiamsi ille modo illicito sit usurus, quia id suæ malitiæ imputatur. Ita communiter cum Busemb. ut supra n. 4. Salm. dict. c. 11. n. 151. et Sporer de 1. Præc. cap. 9. n. 43. cum Laym. Sanch. et Less. Idem dicunt Tamb. cap. 6. §. 2. n. 9. Sporer n. 42. Viva Qu. 5. art. 5. n. 4. cum Sanch. Trull. Fill. et Elbel n. 532. cum Suar. et Sayr. licere si sit certo probabile, quod Maleficus sciat modum licitum. Sed quid in dubio negativo? Censem Tamb. n. 10. et non reprobat Viva n. 3. quod aliquando etiam liceat petere, quia non

arò præsumitur ex communiter contingentibus maleficos modum icium non ignorare. Sed contradicit sententia communis quam teneat Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 95. n. 13. Less. lib. cap. 44. n. 46. Viva loc. cit. n. 3. Salm. n. 152. cum Pal. Laym. etc. Ratio; quia præsumendum, quod Magi non sciant nisi modos illicitos. Cæterum, si in aliquo casu habeatur justa præsumptio, quod maleficus sciat modum licitum solvendi maleficium, putâ per ablationem signi, satis probabilis videtur opinio Tamburini; cui tunc non obstaret sententia communis opposita, nam (ut ait Tamburin.) DD. contrarii loquuntur, quando dubium aliter non possit deponi. Advertunt autem cum Busemb. Spor. n. 42. Viva loc. cit. et Elbel n. 533. cum Laym. Less. et Del Rio. facilius præsumendum, quod sciat solvere maleficium modo licto is qui signa posuit, illa auferendo, quâm alias qui non posuit.

26. — Hinc notandum est, communem esse sententiam cum Salm. cap. 11. n. 172. Suar. Less. Del Rio, Palao, Sanch. etc. adesse Striges, quæ ope dæmonis asportantur de loco in locum corporaliter. Nec obstat cap. Episcopi, 26. q. 5. ubi prohibetur sub pena excommunicationis fidem præbere talibus anicularum nenis; nam ibi prohibetur asserere simul, quod ambulent cum Herodiade, vel Dea Diana. Vide Elbel, n. 527. qui asserit cum Del Rio, et aliis, contrariam opinionem, quam tenuerunt Lutherus, Melanthon, et quidam Catholici, nempe hoc evenire per meram illusionem, et vim phantasie, esse valde perniciosa Ecclesiæ, quia conductit ad eximendas hujusmodi Lamias a poenis ipsis indictis; quod gravis damni est Christianæ Reipublicæ.

27. — Malefici autem incurrit excommunicationem ex cap. Si quis Ariolos. Hanc autem Salm. cap. 11. n. 101. cum Tabien. et Del Rio tenent esse latæ sententiæ, cum in dict. cap. dicatur; Anathema sit. At Suar. Sanch. Azor. Less. etc. n. 200. tenent esse ferendæ sententiæ; et dicunt, quod verba anathema sit in materia Fidei significant hæreticum jam ab Ecclesia præcisum: Sed in aliis materiis significant separationem tantum faciendam.

Incurrunt etiâm excommunicationem Bullæ Cœnæ, si iis coniungatur Hæresis, vel (ut dicunt Salm.) vehementis suspicio illius, nempe quando ineunt pactum expressum cum dæmonie, vel quando miscent res Sacras, vel diabolum adorant, vel consulant de iis, quæ ipse cognoscere nequit. Ita Salm. n. 203. cum Suar. Azor. etc. Sed hæc intelligenda, quando adest error Fidei in intellectu, ut ait Spor. de 1. Præc. cap. 9. n. 45. Nam alias non datur Hæresis formalis, etiânsi quis expressè exterius Fidem neget, ut certum est cum Busemb. ut suprâ de Præc. Fid. lib. 2. n. 19. Et sine hæresi formalí excommunicatio Bullæ minimè incurrit, ut certum est apud Laym.

28. — Quæres: Quomodo Confessario agendum cum Divinatibus, Magis, etc.

« Resp. 1. Examinandi sunt, præterquâm de variis superstitionibus: 1. Quo fine tali superstitioni se addixerint, v. gr. an ratione vehementis passionis, tristitia, vindictæ, avaritiae aut

» sanctitatis nomen conciliandi, quæ esset sacrilega hypocrisis. » 2. De apostasia, idolatria et hæresi: abnegant enim Christum et Deum: renunciant Sacramentis: habent dæmonem pro Deo, vel sancto: nec damnatum putant, aut miserum, et consequenter illius asseclas non esse damnados. 3. De blasphemis in Dcum et Sanctos, de sacrilegiis; abutuntur enim rebus sacris, ut aquâ benedictâ, Eucharistiâ, etc. 4. De luxuria, et commixtione cum dæmonie 5. De damnis proximo illatis. » Suar. Sanch. Filluc. Bonac. loc. cit.

« Resp. 2. Monendi sunt, se teneri 1. Pactum expressum, si quod habent cum dæmonie, aut commercium abjurare, et disolvere. 2. Libros suos, schedas, ligaturas, aliaque instrumenta artis comburere. 3. Comburere chirographum, si habent: si vero solus dæmon id habeat, non necessario cogendus est, ut reddat: quia pactum sufficienter dissolvitur per pœnitentiam. 4. Damna illata resarcire, ad quod proindè etiam tenetur Fiscus (ubi veneficorum bona confiscantur); uti et hæredes, si ad eos bona deveniant. Laym. loc. cit. Suar. t. 1. de rel. l. 2. c. 17. Sanch. loc. cit. c. 49. Fill. etc.

« Resp. 3. A Parochis moneri, et a Confessariis examinari circa hoc præceptum potissimum debent: 1. Opiliones, qui variis dediti esse solent observationibus, ut gregem suum a lupis vel aliis incommode tueantur. 2. Fabri ferrarii, qui circa equos sanandos utuntur verbis vel ex psalmis, vel ex oratione dominica desumptis. 3. Rustici, qui ad sananda pecora inanimibus, et superstitionis observationibus utuntur, vel recurrent ad peritos talium artium. 4. Vetulæ, quæ circa mulieres laborantes in partu vel ex matrice vanas, et superstitiones adhibent orationes. 5. Milites, qui deferunt secum sacra nomina, vel orationes ad certitudinem, quod in bello, vel duello non sint vulnerandi, nunquam aquâ, igne, vel subitâ morte perituri. »

CAPUT II.

De Irreligiositate, ejusque speciebus.

« IRRELIGIO, quæ Religioni opponitur per defectum, vel tendit directè ad irreverentiam Dei, et est Tentatio Dei, aut Perjurium: vel tantum tendit ad irreverentiam rerum sacrarum, et est Sacrilegium, aut Simonia. De Perjurio in secundo præcepto, de reliquis hic. »

DUBIUM I.

Quid sit Tentatio Dei?

29. Quid est Tentatio Dei? — 30. An in Tentatione Dei detur parvitas materiæ? Et quæ sit Tentatio interpretativa? — 31. An pecet qui petit a Deo miraculum? — 32. An qui offert se ad martyrium? Et an qui respuit medicinas?